

۲۰۰۵۸۱۹

راهنمای جامع طراحی و اجرای تمرین در حوادث و بلایا

و

و اسامی منجه‌های اعتباربخشی بیمارستانی،
و مدیریت خطر حوادث و بلایا

زیر نظر

دکتر حمیدرضا خانکه

تألیف

نصیرامانت

معصومه عباس‌آبادی عرب

سیدحسین حسینی

۱	فصل ۱ توسعه برنامه تمرین
۱	مقدمه
۲	الزامات قانونی
۲	کارکردهای تمرین
۳	برنامه تمرین جامع
۸	سمینار توجیهی
۹	تمرین دریل یا مشق
۱۲	تمرینات دورمیزی
۱۲	تمرینات عملکردی
۱۳	تمرین در بنیاس کامل (تمرین تمام عیار)
۱۶	برنامه ریزی و توالی فعالیتها
۲۷	ارائه مفاهیم بلایا
۳۲	کتابچه راهنمای سازمان
۴۹	نتیجه گیری
۵۱	فصل ۲ سه نوع تمرین
۵۱	مقدمه
۵۱	تمرین دورمیزی
۵۵	تمرین عملکردی
۶۸	تمرین تمام عیار
۹۳	فصل ۳ راهنمای سنجشهای اعتباربخشی محور مدیریت خطر حوادث بلایا
۹۳	توضیحات کلی در خصوص استانداردهای اعتباربخشی
۹۴	مستندات اعتباربخشی
۹۴	تعاریف
۹۵	رویکردهای مدیریت خطر بیمارستانی
۹۶	کلمات کلیدی در مدیریت خطر حوادث و بلایا
۱۰۴	ایمنی آتش
۱۲۷	گزارش حوادث و یا موقعیت های خطر آفرین
۱۲۹	آمادگی بیمارستان در برابر حوادث و بلایا
۱۴۰	پایش برنامه های مدیریت خطر حوادث و بلایا
۱۴۲	فعال سازی برنامه پاسخ در زمان بروز حوادث

۱۵۱	پیوست ۱، سناریوی دورمیزی بلند
۱۵۹	پیوست ۲، سناریوی دورمیزی کوتاه
۱۶۳	پیوست ۳، لیست‌های تمرین دورمیزی
۱۶۹	پیوست ۴، چک‌لیست سامانه فرماندهی حادثه
۱۸۱	پیوست ۵، لیست چک‌لیست‌های مورد نیاز
۱۹۱	پیوست ۶
۲۰۳	پیوست ۷، فرم ثبت درس‌آموخته‌های تمرین
۲۰۹	فهرست منابع

مدیریت موثر حوادث و بلایا به آمادگی قبل از وقوع و پیش‌بینی عوارض و مشکلات ناشی از آن، و در نهایت به برنامه‌ریزی برای پاسخ موثر به مشکلات ناشی از آن بستگی دارد. حوزه سلامت در بین تمام گروه‌های درگیر در مدیریت حوادث و بلایا، دارای جایگاه ویژه‌ای قرارداد و اولین و مهمترین مطالبه مردم، سلامت است. آمادگی از ارکان اصلی مدیریت حوادث بوده و در ساده‌ترین شکل نیازمند برنامه‌ریزی، آموزش کارکنان و جامعه، انجام تمرین و ارزیابی است. با توجه به وقوع حوادث و بلایای متعدد طبیعی و انسان ساخت و افزایش روزافزون و همچنین نوظهور آن در کشور و حتی در پایتخت نیاز است به مقوله آمادگی توجه ویژه‌ای شود. شاید چهره شهرهای کشورمان با حوادثی مثل سیل و زلزله و آتش‌سوزی آشنا بوده باشد ولی تراژدی‌های وحشتناکی مثل آتش‌سوزی پلاسکو، حوادث تروریستی مجلس شورای اسلامی و حرم حوادثی هستند که کشور ما کمتر در گذشته با آنها مواجهه کرده که نشان از همسایگی انواع مخاطرات در کنار زندگی انسانهاست. از این‌رو لازم است سازمان‌های مسئول با نگاه جدی‌تری با مسائل و مشکلات پیش رو داشته باشند تا آسیب و آسیب‌ناوری را به حداقل برسانند. برگزاری تمرین یکی از گام‌های تهیه و استقرار برنامه‌های مدیریت خطر بلایا بخصوص برنامه‌های فاز پاسخ است. برگزاری تمرین در مرحله آمادگی چرخه مدیریت بلایا قرار دارد. در واقع تمرین‌ها فعالیت‌هایی هستند که با هدف آموزش و تمرین تیمی و صلاحیت‌های اساسی پیشگیری و کاهش اثرات، کاهش آسیب‌پذیری، پاسخ و بازیابی در محیطی که برای مشارکت‌کنندگان به خطری تبدیل می‌شوند. به عبارت دیگر تمرین‌ها با هدف توسعه، بهبود و تأیید صلاحیت‌ها و توانمندی‌های بیمارستان برای انجام یک یا چند کارکرد در هنگام وقوع بلایا طراحی می‌شوند. با توجه به نیاز مراکز درمانی و سازمان به مقوله تمرین در حوادث و بلایا کتاب حاضر توسط متخصصین و مدرسین حوزه تمرین در بلایا جهت استفاده همکاران در مراکز درمانی و سایر سازمان‌ها ترجمه و تالیف شد. در جمع‌آوری این کتاب تجربیات مولفین که از مدرسین ملی این حوزه بودند بهره کافی برده شده است و تا حد امکان سعی شده است اطلاعاتی که در عملیات گردآوری شده لازم به ذکر است که برگزاری تمرین به تنهایی همه مزایای بالقوه آن را فراهم نمی‌کند، بلکه این مزایا از طریق اجرای دقیق تمرین، ارزشیابی اصولی آن و همچنین پیگیری اجرای برنامه‌های بهبود و تغییرات به دست آمده در پاسخ به نتیجه‌های تمرین ایجاد می‌گردند. این کتاب در سه فصل گردآوری شده است دو فصل اول بصورت کاملاً تخصصی به مباحث تمرینات در بلایا می‌پردازد. در فصل سوم به‌طور مبسوط به راهنمای سنجه‌های اعتباربخشی محور مدیریت خطر حوادث و بلایا پرداخته شده و در ادامه این اثر به آن پرداخته شده است.

اعتباربخشی یکی از عرصه‌های مهم در ارزشیابی خدمات بهداشتی و درمانی می‌باشد و متضمن دستیابی سازمان‌های ارائه دهنده خدمات سلامت به سطح قابل قبولی از شاخص‌های عملکردی است. هدف از اعتباربخشی در بخش‌های سلامت بهبود کیفیت خدمات بهداشتی درمانی، بهبود یکپارچگی در مدیریت خدمات سلامت، ایجاد بانک اطلاعاتی سازمان‌های خدمات سلامت، افزایش ایمنی و کاهش خطرات برای بیماران و کارکنان، تأمین آموزش و مشاوره برای سازمان‌های خدمات سلامت و کاهش هزینه‌ها، به‌عنوان افزایش کارایی و اثربخشی خدمات می‌باشد. نظام ارزشیابی بیمارستان‌ها و سازمان‌های خدمات سلامت ایران در حیطه ارزشیابی در مطالعات عمده‌ای همانند استاندارد نبودن سؤالات، وجود ابهام و ذهنی بودن آن استانداردها، استاندارد نبودن و ناهمگونی فرآیند ارزشیابی، استاندارد نبودن نظام جمع‌آوری و ثبت اطلاعات، عدم آموزش کافی ارزیابان و مسایلی از این دست بود. با این دیدگاه و نگرش سیستم ارزشیابی بیمارستان‌های کشور از سال ۱۳۸۷ مورد بازنگری قرار گرفت. با مطالعه استانداردهای اعتباربخشی موفق دنیا (JCI) و منطقه (مصر و لبنان) و سایر استانداردهای جهانی، نسخه اول استانداردهای اعتباربخشی ملی در سال ۱۳۹۰ به بیمارستان‌ها ابلاغ گردید و از سال ۱۳۹۱ بیمارستان‌ها با این استانداردها مورد ارزشیابی قرار گرفتند که تاکنون سه بار مورد بازنگری و ویرایش قرار گرفته است.

بیمارستان‌ها با توجه به ماهیت و شرایط خاصی که دارند از جمله وابستگی بیماران بستری به تجهیزات پزشکی حیاتی، ناتوانی بیماران در هنگام وقوع حادثه جهت پناه و گریز، وجود دستگاه‌های حساس، وجود مواد خطرناک و خطرناک، در معرض انواع حوادث داخلی از جمله آتش سوزی، قطع سیستم برق و سامانه اطلاعات بیمارستان، اپیدمی‌ها و سایر موارد قرار دارند. از طرفی کشور ما ایران نیز با توجه به موقعیت اقلیمی و جغرافیایی آن، یکی از کشورهای پرخطر جهان از نظر وقوع حوادث و بلایا است.

در مناطق مختلف کشور، انواع حوادث طبیعی همچون سیل، زلزله، رانش زمین، سقوط بهمن و ... و نیز حوادث غیرطبیعی همچون حوادث ترافیکی، سهولت هواپیما و ... همواره در حال وقوع است. پس از رویداد این حوادث، ازدحام مصدومین و مراجعین، بیمارستان‌ها را با چالش مواجه می‌نماید.

بنابراین بیمارستان‌ها همواره در معرض حوادث و بلایای داخل و خارج از بیمارستان هستند و این امر ضرورت طراحی اصولی برنامه مقابله با این حوادث را در بیمارستان‌ها آشکار می‌سازد. عدم برنامه‌ریزی و سازماندهی به‌منظور مقابله با حوادث، آماده نبودن بیمارستان و عدم آموزش کارکنان برای کنترل بحران، می‌تواند خسارات جبران ناپذیری را برای سیستم بهداشت و درمان کشور ایجاد کند. مطالعات متعددی نشان داده که میزان آمادگی بیمارستان‌های ایران در مقابله با حوادث و فوریته‌ها بسیار پایین می‌باشد. علت این امر را هم در عدم وجود استانداردهایی در ارزشیابی آمادگی بیمارستان‌ها و مقابله با حوادث و بلایا دانست البته این موضوع فقط مختص کشور ایران نیست و در کشورهای دیگر از جمله آمریکا نیز بعد از سال ۱۱ سپتامبر در سال ۲۰۰۱ آمریکا و عدم آماده بودن بیمارستان‌ها، توجه به سمت آمادگی بیمارستانی معطوف گشت و پس از آن کمیسیون مشترک بین المللی (JCI) که استانداردهای بیمارستانی جهانی را تدوین می‌کند برای اولین بار بر اهمیت توسعه برنامه‌های مدیریت بحران، بیمار و جامعه یکپارچه برای پاسخ فوری به بحران تأکید نمود و استانداردهای آمادگی بیمارستانی را به استانداردهای خود افزود و دوره‌های آموزشی زیادی برای کارکنان برگزار گردید.

تاریخچه تدوین استانداردهای مدیریت حوادث و بلایا به استانداردهای اعتباربخشی ملی در سال ۱۳۹۰ بر می‌گردد. قبل از آن در نظام ارزشیابی بیمارستانی، صرفاً به وجود کمیته بحران در بیمارستان و شرح وظایف آن، اشاره شده بود. در استانداردهای اعتباربخشی سال ۱۳۹۱ به برنامه آمادگی بیمارستانی شامل وجود سامانه فرماندهی حادثه، نحوه فرماندهی حادثه، اجرای تمرین‌های سالانه و آموزش کارکنان می‌پرداخت. در تغییرات استانداردهای اعتباربخشی سال ۹۳ نیز با تغییر نظر بلایا در بیمارستان به آن اضافه گردید. با توجه به مطالب بیان شده در فصل سوم، آماده نبودن بیمارستان‌ها در حوادث و بلایا، همواره مورد توجه جامعه مدیریت خطر حوادث و بلایا در بیمارستان‌ها نیاز به بازنگری استانداردهای مدیریت خطر حوادث و بلایا در استانداردهای اعتباربخشی بیمارستانی بود. با توجه به تغییر رویکردهای جهانی از مدیریت بلایا (پاسخ) به سمت مدیریت خطر حوادث و بلایا، پیشگیری و کاهش اثر و بررسی استانداردهای موجود و براساس تأکیدات چارچوب بین المللی سند (۲۰۳۰-۲۰۱۵) بر ارتقاء درک خطر و ایمن بودن بیمارستان‌ها، بازنگری این استانداردها با تأکید بر مدیریت خطر بیمارستانی انجام گردید. نسخه‌ای که در پیش رو دارید آخرین ویرایش استانداردهای اعتباربخشی ۹۵ در محور مدیریت خطر حوادث و بلایا است که در زیر محور مدیریت و رهبری قرار گرفته و در شهریورماه ۹۵ به بیمارستان‌ها ابلاغ گردیده است.